

Ilyen az élet!

Színmű kilenc képben,

Írta: Frank Wedekind. — Fordította: Orbók Atilla.

A verses rész Ligeti Ernő munkája.

„Nincsen semmi a német irodalomban manapság, ami olyan közönséges lenne, mint Frank Wedekind művészete.”

Julius Hart. 1901.

Személyek:

Nicolo, Umbria királya.	A főbíró.	
Alma hercegnő, leánya.	A királyi ügyész.	
Pietro Folchi, mézárós.	A védő ügyvéd.	
Filipo, a fia.	Bírósági tollnok.	
Andrea Valori.	Egy börtönőr.	
Benedetto Nardi.	Egy műlovar.	
Pandolfo, női szabó.	Egy színész.	
Egy zsoldos.	Egy kerítőnő.	
Egy földbirtokos.	Első színigazgató.	
Egy csavargó.	Második színigazgató.	
Michele	} szabó- legények	Egy nemes apród.
Battista		Első lakáj.
Noé		Második lakáj.

Kézművesek, bírák, polgárok, vándorló nép, színházi közönség, színházi szolgák, alabárdosok és zsoldosok.

(A fordításban több instrukciót alkalmaztam és elhagytam, a „Münchener Schauspielhaus” egyik rendezőpéldánya szerint s tekintetbe vettem a müncheni előadásokat, melyeknek rendezését maga Wedekind szokta végezni. Ennélfogva két néhánysoros kórust és egy kurta énekszámot is elhagytam és a német színlapnak megfelelően ötfelvonásos színmű helyett kilenc képből állónak jeleztem a művet. Egyébként teljesen alávettem magamat a „So ist das Leben” Albert Langen-féle második kiadásának. A fordító.)

ELSŐ KÉP.

TRÓNTEREM.

ELSŐ LAKÁJ (az ablakon kihajol): Jönnék! Hömpölyögve közelednek, mint a végítélet!

MÁSODIK LAKÁJ (a szembenfekvő ajtón be-rohan): Tudod-e, hogy királyunk fogságban ül!?

ELSŐ LAKÁJ: Királyunk fogoly?!

MÁSODIK LAKÁJ: Tegnap reggel óta! A kuttyák börtönbe dobták!

ELSŐ LAKÁJ: Úgy hát hordjuk el irhánkat, mert olyanformán bánnak el velünk, mintha

azok az ágyak lennének, ... tudod, ... amelyeken elcsábította leányaikat! (A lakájok elrohan-nak. A terem megtelik vértől mocskos s a küzde-lemről felhevült kézművesekkel.)

PIETRO FOLCHI (elégük lép): Polgártársak! Perugia utcáit testvéreink és gyermekeink hullái borítják! Polgárok! Sokan kívánják közületek, hogy a szent halottakat méltóbb helyre vigyük. Előbb azonban egy nagyobb kötelesség teljesítése vár reánk! Tegyük meg minél előbb, hogy a holtak ne csak a bátor-ság dicső áldozatai legyenek, hanem a haza tartós üdvének kiküzdői is. Használjuk fel ezt a percet és adjunk hazánknak alkotmányt, mely a jövőben megvédi gyermekeinket a gyilkosok fegyverétől és biztosítja a polgárok munkájának megérdemelt jutalmát.

A POLGÁROK: Éljen Pietro Folchi!

ANDREA VALORI: Polgártársak! Ezt a drága áron megvívott helyet csak úgy hagyhatjuk el, ha még most megállapítjuk az új állam-formát. Az eddigi királyt fogságban tartjuk, a patriciusok, akiknek a mi véres veritékünk szerezte meg a kényelmet, menekülnek a szomszéd országokba. Polgárok most azt kér-dem tőletek, kimondjuk-e hazánkban is, miként Flórenc, Párma, Siena, a köztársaságot?!

POLGÁROK: Éljen a szabadság! Éljen Pe-rugia! Éljen Umbria, a köztársaság!

PIETRO FOLCHI: Lássunk neki és válasz-szunk azonnal podestát! Van itt pala és vessző, amennyi csak kell! Irja fel mindenki annak a nevét, akit a legméltóbbnak tart arra, hogy az állam sorsát intézze és a hatalom birtokait az ellenséggel szemben is megvédelmezze!

POLGÁROK: Éljen Pietro Folchi podesta! Éljen! Éljen Perugia, köztársaság!

ANDREA VALORI: Polgárok! Ez órában semmit sem szabad elsietnetek! A megszer-zett hatalmat úgy alá kell támasztanunk, hogy éltünk fogytáig senki el ne rabolhassa tőlünk! Rendjén lesz-e, ha Umbriát köztársaságnak kiáltjuk ki?! A szabadság oltalma révén a kiüldözött úrfiak saját leányaik hiúságának segítségével, az éj leple alatt majd visszaszök-dösnek s míg alszunk, megint bilincseket raknak reánk! Vessetek egy pillantást Fló-rencre, Sienára! Nem táplálja e a leggonno-szabb önkényt ott a szabadság, mely a pol-

gárokat koldusbotra juttatja?! Királyaink uralma alatt Perugia csak gazdagodott, míg a hatalom egy üresfejű, feslett ember kezébe nem jutott. Emeljük trónra magunk közül a legérdemesebbet! Mi, a kimerült harcosok, csak így lehetünk városunk arisztokratái és országunk urai; csak így élvezhetjük hosszú ideig, nyugodtan, nehezen szerzett kiváltságainkat.

A POLGÁROK: Éljen a király! Éljen Pietro Folchi!

NÉHÁNY HANG: Éljen a szabadság!

A POLGÁROK (hangosabban): Éljen Pietro Folchi, a király! Éljen Pietro király!

NÉHÁNY POLGÁR (kedvetlenül elhagyja a termet): Nem azért ontottuk vérünket! Le a szolgassággal! Éljen a szabadság!

POLGÁROK: Éljen soká Pietro király!

PIETRO FOLCHI (elfoglalja a trónt): Miután megválasztottatok, hát elfoglalom a trónt és felveszem az „Umbria királya“ címet. Az elégedetlenkedők, kik most kiváltak sorainkból a szabadság jelszava alatt, éppen olyan ellenségei az államnak, mint azok a henye főurak, akik falainknak hátat fordítottak. Éber szemmel fogok örködni felettük, mert úgy látszik, csak azért harcoltak oldalunkon, hogy majd a város romjai fölött zsákmányolhassanak. Hol van Filippo fiam?

FILIPO FOLCHI (kilép a tömegből): Mit parancsolsz, atyám?

PIETRO KIRÁLY: Horzsolások vannak szemed fölött és én látom, hogy te sem tértél ki tegnap és ma a halál útjaiból. Kinevezlek hadseregünk parancsnokává. A hűséges zsoldosokat a város tíz kapujánál állíttasd fel és a piacon veresd meg a verbunkoló dobot. Perugiának hamarosan talpra kell állania, hogy ki vonuljon a határhoz. Felelős leszel nekem minden polgár életéért és a tulajdon teljes biztonságáért! Most pedig vezessék elő fogóságából Umbria egykori királyát; úgy van rendjén, hogy senki más, hanem én hirdessem ki előtte ítéletünket.

FILIPO: Parancsait hűen teljesítjük. Sokáig éljen Pietro király! (El.)

PIETRO KIRÁLY: Hol van vőm, Andrea Valori?

ANDREA VALORI (előlép): Itt vagyok, királyom és parancsodra várok.

PIETRO KIRÁLY: Kinevezlek Umbria kincstárnokává. Te és nagybátyám Giulio Diaceto és híres jogtudósunk, Bernardo Rucellai, akinek ékesszólása városunkat a külföld segítségével többször megóvta a vérontástól, ti hárman lesztek tanácsadóim az államügyek intézésében. (Miután mindhárman előléptek.) Üljetek oldalamra! (Megteszik.) Annak a szent hivatásnak, hogy hazám felett uralkodjam, csak úgy felelhetek meg, ha a hon legérdemesebb emberei életüket szolgálatomra szánják. És most menjetek, ti többiek és a kétnapos küzdelem áldozatait takarítsátok el. Becsüljétek meg a holtakat, hogy ne mondhassa senki: hiába haltak meg gyermekeitekért és testvéreitekért. Legyen a mai nap a gyász napja s az órák az örködés órái legyenek. (Mind elhagyják a termet, csak Pietro király, államtanácsosok és néhány katona marad. Ezután Filippo Folchi és két fegyveres bevezeti a fogoly királyt, Nicolót.)

A KIRÁLY: Ki merészkedett minket ezekkel a kötelességükről megfélelgetett fickókkal idevezettetni?!

PIETRO KIRÁLY: Törvényeink rendelkezése szerint Umbria királyi méltósága reád szállott, mint Giovanni király legidősebb fiára. Hatalmadat arra használtad, hogy szajhák és latrok között élve a királyi név méltóságát bemocskold. Tivornyákra, vadászatokra és álarcosbálókra loptad az állam vagyonát, szegénnyé és védtelenné tetted ezt az országot és a mulatságot a fejedelmi foglalkozások fölé helyezted. Elraboltad leányainkat és üzelmeid megrohasztották fiaink erkölcsét. Épp oly kevésbé éltél az állam javára, mint az önmagadéra. Hazánk pusztulására törtél, de saját vesztedre!

A KIRÁLY: Kinek beszél ez a mészáros?

FILIPO FOLCHI: Hallgass!

A KIRÁLY: Adjátok vissza kardomat!!

ANDREA VALORI: Bilincseket reá! Dühöngeni kezd!

A KIRÁLY: Csak beszéljen tovább a hentes!

PIETRO KIRÁLY: Ütött az órád és kezemben vagy. Azonban nem ítélek halálra, ha egy diplomával most mindjárt lemondasz magad és véreid nevében a királyi hatalomról az én és utódaim javára és elismersz uradnak, jogos utódodnak, Umbria királyának.

A KIRÁLY (hangosan felnevet): Ha-ha-há! A serpenyőben vergődő pontytól azt kívánják, hogy mondjon le hal voltáról. Mert egy féregtől függ életem, persze, ez azt bizonyítja, hogy a fejedelmek sem istenek, mivel ők is halandók, mint az emberek. Ölni a villám is tud; de aki királynak született, nem hal meg emberként! Hát emeljen reánk kezet valamelyik kézműves, ha ugyan meg nem dermed ereiben a vér! Akkor majd megláthatja, hogyan hal meg egy király!

PIETRO KIRÁLY: Jobban keresi vesztét, mint halálos ellenségei. Ha nem akar saját jóvoltából lemondani, hálásan emlékezve atyjának, Giovanninak áldásos uralkodására, könnyörületesek leszünk és száműzzük őt Umbria határaiból örökre, fejvesztés terhe alatt.

A KIRÁLY: Száműznek?! Ha-ha-ha! Ki száműzhet egy királyt?! s egy országtól, melynek isten kegyelméből ura, a halálfélelem tartsa távol?! Csak egy kézműves láthatja az életet ilyen drágának s a koronát ilyen potom jószágnak! Ha-ha-ha! Ezek a szárnalmas ostobák azt hiszik, ha egy mészáros koronát tesz fel, király lesz belőle. Nézzétek a pocokost, milyen sápadtan és remegve kapaszkodik, mint egy falhoz kent sajt! Ha-ha-ha! Hogy bámúlnak reánk ezek a bárgyú vastagfejűek, nedves kutyaszemeikkel, mintha a nap zuhant volna lábaik elé!

ALMA HERCEGNŐ (berohan. Tizenöt éves. Haja zilált. Gazdag, de megtépett ruha fedi testét. Az ajtónál áttörte magát az örökön): Eresszetek! Eresszetek atyámhoz! Hol van?! (A király előtt összeroskad és térdeit átfogja.) Atyám! Megtaláltalak ismét! Imádozt atyám!

A KIRÁLY (felemeli Almát): Így, így, legdrágább kincsem, hát megint sértetlenül tartatlak karjaim között! Miért jöttél éppen most elém szívszaggató fájdalmaddal, most, amikor már majdnem eltaposam a vérszomjas falkát!

ALMA: Hadd haljak meg hát veled! Veled halni a legnagyobb boldogság, ahhoz képest, mit két napon át Perugia utcáin átéltem. Ne taszíts el magadtól! Nem mehettem hozzád a börtönbe, de most megint az enyém vagy!

A KIRÁLY: Gyermekem, gyermekem! Miért kényszerítsz, hogy gyilkosaim előtt gyöngeségemet beismerjem! Menj. A saját szeren-

csémet én kovácsoltam. Hadd viseljem sor-somat egyedül! Tanuim ezek az emberek, hogy több kegyelmet remélhetsz leggonoszabb ellenségeimtől, mint ha sorstiproff atyádhoz ragaszkodsz.

ALMA (izzó szenvedéllyel): Ne beszélj így! Az istenre kérlek, ne beszélj így! (Hizelegve.) Gondold meg, hiszen még nem határozták el, hogy megölnek. És ha inkább meghalunk, semhogy elváljunk egymástól, ki tehet ellene!

PIETRO KIRÁLY (aki a jelenet alatt a tanácsosokkal tárgyalt, a királyhoz fordul): Perugia városa leányodat, míg férjhez mehet, gondosan fogja neveltetni s akkor dús hozományt ad neki, azonban meg kell ígérnie, hogy Filipo fiamnak, a trónörökösnek fogja nyújtani kezét.

A KIRÁLY: Hallottad gyermekem? Atyád trónja vár reád.

ALMA: Istenem! hogy gúnyolhatod így szegény gyermekedet?!

PIETRO KIRÁLY (a királyhoz): Ami téged illet, fegyvereseim fiam vezérlete alatt még ez órában elvisznek az ország határáig. Nehogy eszedbe jusson országunknak csak egy talp-alattnyi földjére is betenni lábadat, ha nem akarod Perugia piacán hohérbárd alá hajtani fejedet! (Filipo Folchi a királyt és hozzásimuló leányát fegyvereseivel elvezetteti. Éppen követni akarja őket, mikor lélekszakadva és dühösen beront Benedetto Nardi s megragadja karjánál fogva.)

BENEDETTO NARDI: Megvagy gazfickó! (A királyhoz.) Pietro Folchi, ez itten a fiad tegnap este néhány pajtásával együtt gyermekemet üldözte a városon keresztül s éppen erőszakot akart elkövetni rajta, mikor a jajveszéklésre két segédem utánna sietett és botütésekkel megfutamította az aljast! A kaland néhány nyoma még a csavargó szeme fölött van.

PIETRO KIRÁLY (felpattan): Védelmezd magad, fiam!

FILIPPO FOLCHI: Igazat mondott.

PIETRO: A műhelybe veled! Meg kellett érnem, hogy uralkodásom első napját saját fiam mocskolja be! Sújtson hát a törvény kérlelhetetlen szigorral! Aztán maradj a bak mellett, míg Perugia polgárai térdenállva nem kérnek tőlem kegyelmet számodra! Verjétek láncra! (A zsoldosok, kik a királyt elvezették,

Almával visszatérnek. Vezetőjük térdreomlik a trón előtt.)

A ZSOLDOS: Uram, ne büntesd meg hű szolgálodat a rettenetes szerencsétlenségért. Mikor a királyt a kapuk előtt a San Margherita hídra vezettük, egy csapat bajtársunk jött velünk szembe és a karfához szorított bennünket. A fogoly az alkalmat felhasználta és egy hatalmas ugrással a megdagadt árba vetette magát. Minden erőnket meg kellett feszítenünk, hogy ez a hajadon ne kövesse atyja példáját. Amikor észretértem s a fogoly után akartam ugrani, a tajtékzó hullámok már rég elsodorták.

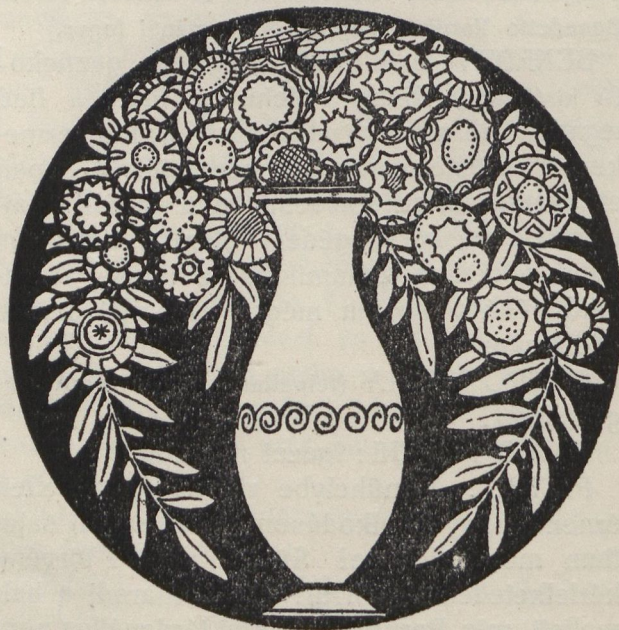
PIETRO: Az ő élete nem a legszánandóbb áldozata e véres napoknak! Sok százan haltak meg miatta, nálánál derekabbak. (Az államtanácsosokhoz.) Vezessétek e gyermeket az orsolya-szüzekhez és tartsák őt ott gondos őrizet alatt. (Felemelkedik.) Az államtanács ülését berekesztem.

MIND: Üdv Pietro királynak!

(Függöny.)

(Folytatás következik.)

~~~~~

Schwalm Richárd rajza

Raffael „Krisztus sírbatétele.”

Írta: Dr. Janicsek József.

A művészet bűvös szavu génuszától új mesgyére vezetett lángeszű fiatal mes-ternek eme műve tanúságot tesz róla, hogy szerzője a más művészekről elsajátított technikai készségek termékeny magvaival mily bőven tudja gyümölcsöztetni a művészi hatás mélységes titkait, amidőn a színekkel soha sem kápráztatja el szemeinket s nem feszíti túl képzeletünket annyira, hogy lelkünk könnyebb lélekzetvétellel szóhoz nem juthatna s tudásunk a műnek tartalmába be ne pillant-hatna. A szóban forgó kép háttérében a keser-vében összeroskadó Anya képe annak az Atalanta Baglionénak, aki kezei közt látta el-érezni a családi viszálykodások alkalmával meggyilkolt fiát: Griffonét. Anyja mérhetetlen fájdalomának jelképezésére a Sírátást rendelte meg Raffaelnél. Ez csak hosszabb fontolgatás után módosította tervét Sírbatételre. Azok, kik több gáncsolni valót keresnek ezen a képen nem méltatják eléggé azt a körülményt, hogy a művésznak ebbe az alkotásába jórészt a valóságnak tükröképét is kellett belevegyítenie s a természet gyarlóbb vonásait a technika korlátaival kiegyenlítenie. A kép a perugiai Szent Ferenc temploma részére készült oltár-képül. Itt gyönyörködte az ájtatoskodók ezreit remeklő szépségével, amelyet elsősorban a rajta levő alakok s főleg ezek fejének és arcá-nak rendkívül kifejező ereje kölcsönzött neki. A kép ajándékozás folytán — a szerze-tesek heves tiltakozása dacára — Rómába, Borghese bíborosnak (a későbbi V. Pál pápá-nak birtokába került 1608-ban. A Villa Borghese-ben sokat gyönyörködtem benne. Ezen képhez tartozik még egy kiegészítő kép (Staffelbild) a Hit, Remény és Szeretet ábrázolásával női fél-alakokban. A napoleoni háborúkban a győztes franciák magukkal vitték. A Louvréből Napo-leon bukása után Rómába került a visszaszer-zett művekből VII. Piustól létesített Pinakotheka Vaticanába.

A művésznak újszabású köntösben meg-jelenő festői stílusából kivehetjük, hogy a ne-hezebb feladatok megoldására való vállalko-